

Improving the quality of housing by considering privacy in the design of residential complexes in Mashhad city

Alireza Khadivipanah¹ - department of architectural and Urbanism, Faculty of Architectural Engineering and Urbanism, Shahrood University of Technology (SUT), Shahrood. Iran.

Islam Karami - department of architectural and Urbanism, Faculty of Architectural Engineering and Urbanism, Shahrood University of Technology (SUT), Shahrood. Iran.

Received: 28 January 2023 Accepted: 27 May 2023

Highlights

- A significant relationship between privacy variable and residential quality.
- The effect of the type of building complexes on the amount of privacy and quality of residence.
- The proper construction condition of the tower compared to the surrounding, scattered and linear species in terms of privacy and quality of residence.
- Impact of ownership status and gender on the quality of residence and privacy.
- Correlation between the quality of residence variable and the sense of belonging to the place.

Extended abstract

Introduction:

With rising urban populations and migration to major cities, there is a growing demand for apartment living, often with little attention to psychological and social needs. Political, economic, and social pressures affect both construction patterns and human behavior, leading to residential environments where quantity is often prioritized over quality. The primary hypothesis of this research is that privacy (the independent variable) plays a vital role in enhancing residence quality (the dependent variable). The lack of privacy considerations has resulted in social isolation, diminished human values, and a decline in social and ecological qualities within residential complexes. This points to a critical need for research on how privacy can improve living quality and foster community in densely populated urban areas.

The study focuses on Mashhad, where the preservation of privacy and social interaction—especially in religious contexts—is essential. It aims to investigate how privacy in modern residential complexes can create a favorable living environment, enhance social interactions, and promote a strong sense of belonging.

Theoretical Framework:

Ensuring privacy within residential complexes not only increases security but also facilitates neighborly interactions. In Western studies, privacy is often associated with personal space and territoriality, framed within the context of security and individual rights. In this research, privacy encompasses both physical and social dimensions, affecting residents' satisfaction and well-being. Creating personal spaces and controlling spatial boundaries provides individuals with a sense of autonomy, though privacy needs vary across cultures.

Adhering to privacy principles can enhance the physical and social dimensions of a residence, ultimately contributing to a better quality of life. Privacy thus emerges as a key social and psychological component of residential design; when effectively integrated, it strengthens social bonds, fosters communication, and improves residents' quality of life.

Methodology:

This study employs an operational research model based on indicators of privacy and residence quality. Privacy is analyzed through individual-social, moral-belief, and behavioral-functional dimensions, while residence quality is assessed in terms of perceptual-emotional, physical-functional, and social-activity factors. To ensure validity, the questionnaire was

¹ Corresponding author: ali.khadivipanah@yahoo.com

reviewed by 25 experts, and reliability was tested on a sample of 40 individuals from the target population. Data analysis was performed using regression and path analysis through SPSS software. The statistical population consisted of residents from four residential complexes in Mashhad, each representing a distinct architectural type: Venus (centralized), Farhangian (scattered), Pars (peripheral), and Zanbag (linear). The sample size for each complex type was determined using the Cochran formula.

Results and Discussion:

The findings indicate a significant relationship between the physical-functional aspect of residence quality and privacy. Furthermore, privacy and residence quality are positively correlated across all complexes, with varying levels of impact depending on the architectural configuration.

Gender differences significantly influence perceptions of privacy and residence quality, with male and female residents exhibiting distinct privacy expectations. The study also highlights the importance of individual-social privacy, which strengthens community bonds and enhances a sense of belonging. A notable correlation was found between the perceptual-emotional dimension of residence quality and the behavioral-functional component of privacy.

Among the complex types, linear designs showed the lowest levels of physical and functional quality. Privacy in these complexes is often compromised due to inadequately placed entrances, insufficient natural screening, and poor spatial hierarchies. Conversely, scattered and centralized designs generally foster better privacy, contributing to higher levels of resident satisfaction.

Conclusion:

The study underscores the importance of privacy in enhancing residence quality in residential complexes. It suggests that privacy should be considered a form of social capital, particularly in cultural and religious settings. Privacy and residence quality are positively correlated, indicating that privacy-sensitive architectural strategies can enhance the social, physical, and functional dimensions of residence.

When privacy considerations are well integrated, residents experience greater physical and social satisfaction. The solitary configuration emerged as the most favorable in terms of privacy and residence quality. However, linear complexes frequently fail to meet privacy needs due to issues such as open spatial arrangements, lack of controlled entry, and minimal natural screening. These findings suggest that residential design should prioritize privacy-sensitive transitions from public to private spaces, incorporate adequate vegetation, and maintain controlled entry points to create a balanced, high-quality living environment.

Keywords:

Residence quality, residential complex, privacy.

Acknowledgments:

This paper is derived from the first author's master's thesis, titled "Improving the Quality of Residence through Attention to Privacy in the Design of Residential Complexes," completed under the guidance of the second author at Shahrood University of Technology in February 2023.

Citation: Khadivipanah, A., Karami, I. (2024). Improving the quality of housing by considering privacy in the design of residential complexes in Mashhad city, Motaleate Shahri, 13(52), 61–74. <https://doi.org/10.22034/urbs.2023.62727>.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ارتقاء کیفیت سکونت در مجتمع‌های مسکونی از طریق حریم

نمونه مورد مطالعه: چند مجموعه مسکونی در مشهد^۱

علیرضا خدیوی پناه^۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد معماری، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران.

اسلام کریمی - استادیار، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران.

تاریخ دریافت: ۸ بهمن ۱۴۰۱ تاریخ پذیرش: ۰۶ خرداد ۱۴۰۲

چکیده

مسکن به عنوان یک ضرورت در نظام برنامه ریزی شهری هر جامعه ای است. در پژوهش حاضر مسئله اصلی، کیفیت سکونت در مجتمع های مسکونی با پیش فرض پژوهش نقش حریم در ارتقای کیفیت سکونت است. هدف این پژوهش، دستیابی به ساختاری انسانی و اجتماعی در مجتمع های مسکونی از طریق ارتقای کیفیت سکونت است. تبیین مؤلفه ها و معیارهای کیفیت سکونت و حریم و چگونگی تحقق آن در نمونه های مورد پژوهش (چهار مجتمع مسکونی در مشهد) سؤال پژوهش است. نمونه گیری به صورت تصادفی با حجم نمونه (۳۴۵ نفر) و با استفاده از پرسشنامه باز و میدانی انجام گرفت. نتایج مطالعات با استفاده از آزمون های توصیفی، میانگین، همبستگی، رگرسیون و تحلیل مسیر ارائه شده که با استفاده از نرم افزار Spss انجام گرفته است. یافته ها نشان می دهد، بین دو متغیر حریم و کیفیت سکونت رابطه معنا دار و همبستگی برقرار و تنها دو متغیر وضعیت سکونت و جنسیت تأثیر مستقیم و مثبتی بر متغیر کیفیت سکونت دارند. گونه منفرد یا متمرکز مانند مجتمع ونوس، بیشترین میزان کیفیت سکونت و حریم را در حالت کلی و در بین مؤلفه های کیفیت سکونت (ادراکی عاطفی، کالبدی- عملکردی، اجتماعی-فعالیتی) و مؤلفه های حریم (فردی-اجتماعی، اخلاقی-اعتقادی، رفتاری-عملکردی) دارا است. کیفیت سکونت گونه پراکنده (مجتمع فرهنگیان) و سپس گونه محیطی (مجتمع پارس) به ترتیب در شرایط مطلوبند. در رابطه با متغیر حریم، گونه محیطی (پارس) و سپس گونه پراکنده (فرهنگیان) در شرایط مطلوبند. حریم و کیفیت سکونت در مجتمع های مسکونی رابطه همبستگی و معنا داری مثبتی دارند. در نهایت نتایج پژوهش، در سه حوزه طراحی واحدهای سکونتی، واحد همسایگی و مجموعه مسکونی ارائه شده است.

واژگان کلیدی: کیفیت سکونت، مجتمع مسکونی، حریم، پژوهش گروه انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

نکات برجسته

- رابطه معنا دار بین متغیر حریم و کیفیت سکونت.
- تأثیر گونه مجتمع های ساختمانی در میزان حریم و کیفیت سکونت.
- وضعیت مناسب گونه ساختمانی برج نسبت به گونه های محیطی، پراکنده و خطی از نظر حریم و کیفیت سکونت.
- متغیر وضعیت مالکیت و جنسیت تأثیر مستقیم و مثبتی بر متغیر کیفیت سکونت و حریم دارد.
- رابطه همبستگی بین متغیر کیفیت سکونت و حس تعلق به مکان.

۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول با عنوان "ارتقای کیفیت سکونت از طریق توجه به حریم در طراحی مجتمع های مسکونی" است که با راهنمایی نویسنده دوم در دانشگاه صنعتی شاهرود در بهمن ماه ۱۴۰۱ انجام شده است.

۲ نویسنده مسئول مقاله: ali.khadivipناه@yahoo.com

۱. مقدمه

می‌دهد، اکثر مقالات بررسی شده صرفاً به بحث حریم در مجموعه‌های مسکونی پرداخته‌اند. برخی مقالات، موضوع حریم و نقش آن در شکل‌گیری مجموعه‌های مسکونی را در معماری سنتی مورد بررسی قرار داده‌اند (Nari Ghomi, 2010)، (Seiphiyan, 2007) و (Zarghami & sadat, 2015). در پژوهشی با هدف افزایش حیات‌پذیری در مجتمع‌های مسکونی و با توجه به تأثیرات کیفیت محیطی، به مطالعه سه مجتمع مسکونی آسمان تبریز، شهید چمران و مجتمع امام (ره) پرداخته‌اند. طی نتایج، مهم‌ترین عامل در حیات‌پذیری در سه نمونه مورد بررسی عوامل روانی هستند (Hashempour & Sami, 2019). در پژوهشی دیگر، به تحلیل کیفیت سکونت در مجتمع‌های مسکونی براساس گونه‌های مختلف پرداخته و کیفیت سکونت را به صورت کلی و سپس براساس مؤلفه‌های گوناگون آن در رابطه با گونه‌های مختلف سنجیده‌اند (Rahimi & Bordbar, 2021). در پژوهشی دیگر، به ارزیابی فاکتورهای مؤثر کیفیت فضایی مجتمع‌های مسکونی به لحاظ روانشناسی محیطی و ارزیابی این اولویت‌ها در عملکرد آن پرداخته شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که حفظ و رعایت حریم در کنار مواردی همچون تعامل پذیری، هویت مندی و غیره از اولویت‌های کیفیتی از نظر مخاطبان مجتمع‌های مسکونی است (Behbood et al., 2021). در پژوهشی دیگر، به بررسی و شکل دهی چارچوب مفهومی چگونگی نمود سبک زندگی اسلامی و اصول مرتبط با آن از قبیل مفهوم حریم و رعایت حریم در معماری و نمود آن در کیفیت سکونت پرداخته شده و به این موضوع اشاره شده است که معماری و سبک زندگی به صورت تعاملی با یکدیگر کار می‌کنند و هرکدام دیگری را تعریف کرده و این رابطه تعاملی امروزه نشانگر عدم هماهنگی کامل طراحی مسکن با سبک زندگی ساکنان است (Naeimi & Taraei, 2021). همچنین در پژوهشی دیگر، به نقش کیفیت های سکونت بر مفاهیم حس تعلق و دلبستگی ساکنان به محیط و تمایل به جابه جایی از محیط سکونت پرداخته شده است. براساس یافته‌های پژوهش، حس دلبستگی به مکان رابطه مستقیمی با مفاهیم ایمنی و امنیت، مطلوبیت‌های اجتماعی و فرهنگی و شاخص‌هایی از قبیل امکان نظارت بر فضاهای مشترک، تراکم مناسب، مشارکت اجتماعی در حل مشکلات و غیره دارد (Asadi et al., 2021). با توجه به مطالعات انجام یافته، کیفیت سکونت و مؤلفه‌های آن مطابق جدول شماره ۱ ارائه می‌گردد.

با طرح موضوع کیفیت سکونت به عنوان یک مشکل در مجتمع‌های زیستی، مسئله پژوهش حاضر، ادراک حریم و کیفیت تحقق آن در مجتمع‌های زیستی است. با طراحی مناسب و حفظ تعادل بین حریم خلوت و تعاملات اجتماعی، در فرد نه تنها احساس امنیت بلکه حس سرزندگی ایجاد می‌گردد (Yang et al., 2009). هرچه امکان کنترل بیشتر برای ایجاد قلمرو خصوصی به کاربران داده شود، احتمال دست یافتن به حریم و محل امن و آرامش ساکنان بیشتر می‌شود و در نتیجه می‌توان رضایتمندی ساکنان یک فضا را تا حد زیادی تأمین کرد (Oskouei et al., 2020). عدم تعادل میان حریم خلوت و تعامل ساکنان باعث کاهش امنیت و هرج و مرج و در نتیجه کاهش کیفیت سکونت در این فضاها خواهد شد. ایجاد تعادل، هم به وسیله عوامل کالبدی و هم عوامل فرهنگی و اجتماعی که زمینه‌های روانی لازم را ایجاد می‌کنند، میسر می‌گردد (Eynifar, 2001). پژوهش حاضر، ضمن تبیین نقش ادراک حریم در ارتقای کیفیت سکونت و شیوه تحقق آن در نمونه مورد پژوهش (چند مجموعه مسکونی در مشهد)، به عوامل و رویه‌های مؤثر بر تحقق آن از طریق توجه به حریم و کیفیت مسکن از نظر اجتماعی در شهر مشهد می‌پردازد. افول کیفیت مجتمع‌های زیستی به خاطر توسعه نامتوازن شهرها و پراکنده رویی حاصل از توزیع نامتعادل امکانات معیشتی در آمایش سرزمین و غلبه کمیت ساخت به کیفیت زیست و تنزل ارزش‌های انسانی به نیازهای مادی و انزوی اجتماعی و افول کیفیت‌های اکولوژی انسانی در مجتمع‌های زیستی، ضرورت پژوهش و تلاش به منظور ایجاد محیطی مطلوب و حفظ حریم و امنیت توأم با تعاملات اجتماعی و ایجاد حس تعلق در مجتمع‌های مسکونی، اهمیت پژوهش است.

۲. چارچوب نظری

۲.۱. کیفیت سکونت

از گذشته، رشد جمعیت تأثیر بسزایی در انبوه سازی و آپارتمان نشینی داشته است. در دوران امپراطوری روم با رشد جمعیت، دمووس‌ها (خانه‌های شخصی) جای خود را به اینسولاها (سکونتگاه‌های جمعی) دادند و نخستین نمونه‌های آپارتمان نشینی در شهر پاریس، در دوران قرون وسطی که دارای فضاهایی مجزا بودند، شکل گرفتند (BaniMasoud, 2010). نگاهی به پیشینه پژوهش نشان

جدول شماره ۱: کیفیت سکونت و مؤلفه‌های تشکیل دهنده آن

تعلق به مکان	بیانگر نوعی ارتباط عمیق انسان با محیط (Javanforozandeh & Motalebi, 2011)
دلبستگی به مکان	تأثیر متقابل احساسات، دانش، باورها و رفتارها با مکانی خاص به واسطه شناخت بین آنها (Daneshpour et al., 2009) و (Proshansky, 1983) و (Altman & Low, 2012)
حس مکان	مرتبط شدن با مکان و به وسیله درک نمادها و فعالیت‌های روزمره (Canter, 1977) و (Relph, 1976) و (Soleimani & Mondegari, 2016)
زیست محیطی	نزدیکی به فضای سبز و دوری از آلودگی‌ها و دسترسی به شرایط زیستی مناسب (Bahmani & Ghaedrahmati, 2016) و (Aminpoor et al., 2015)
مطلوبیت عملکردی	ایجاد فضاهای مناسب به منظور پاسخگویی به نیازهای مادی و معنوی افراد و حس مطلوبیت (Zabihi et al., 2011) و (Shakeri & Arjmand, 2019)
کیفیت ساختاری	سازه، تجهیزات، مصالح، استاندارد نگهداری و هزینه تعمیر مسکن (Shakeri & Arjmand, 2019) و (Asefi & Imani, 2016)
مشارکت اجتماعی	ایجاد فرصت‌های توانمند سازی جامعه برای همکاری فعالانه (Asadpour et al., 2018)
تعامل اجتماعی	نقش محیط فیزیکی در شکل گیری روابط جمعی و سطح مطلوبی از خلوت و حضور فعال (Taghipour & Soltanzadeh, 2016) و (Sharifi & Miaveghi et al., 2020)
حس اجتماعی	مجموعه ای در هم تنیده از پیوستگی‌ها و ارتباط‌های پیوندی (Aminpoor et al., 2015) و (Hayaty et al., 2018)

۲.۲.۲. حریم

می‌شود (Ansari et al., 2010). اسکار نیومن معتقد است که سلسله مراتب قلمرو مکانی (با جدا کردن حد و مرز فضاها) با زمینه‌های به وجود آورنده خلوت، برای احساس بهیستی مهم بوده و به احساس امنیت انسان کمک می‌کند (Borhanifar et al., 2021).

۲.۲.۲. خلوت

در تعریف آلمن، «خلوت»، فرآیندی قراردادی است که شخص یا گروه بر پایه آن، خود را در برخورد با دیگران قرار می‌دهد. در این میان مفاهیم «فضای شخصی» و «قلمرو» سازوکارهایی هستند برای دستیابی به میزان دلخواهی از خلوت و «ازدحام» نیز موقعیتی اجتماعی است که در نتیجه ناکارایی سازوکارهای خلوت رخ می‌دهد و در روابط اجتماعی نامطلوب، به زیاده روی می‌رسد. پس در واقع از این نظر قلمرو، ابزاری برای رسیدن به خلوت افراد است (Eskanderzadeh, 2015).

۲.۲.۱. قلمرو

قلمرو مکانی، فضای محدود شده‌ای است که اشخاص و گروه‌ها از آن به عنوان محدوده اختصاصی استفاده می‌کنند. قلمرو با یک مکان، هویت روانشناختی می‌یابد و با احساس مالکیت و ترکیب کالبدی به صورت نماد در می‌آید، همچنین از نظر ایروین آلمن، رفتار قلمرویی، ساز و کاری است برای تنظیم حریم بین خود و دیگران که با شخصی سازی یک مکان یا یک شی و تعلق آن به یک شخص یا گروه بیان

جدول شماره ۲: عناصر تعیین کننده حریم در معماری سنتی

نما	ساده و بدون تزئین و به حداقل رساندن بازشوها ضمن توجه به ارتفاع بازشو (Zarghami & sadat, 2015) و (Soleimani & Mondehari, 2016)
درآیگاه	شامل دهلیز، دالان و پیشخان ضمن توجه به مشرفیت (Pirneia, 2008) و (Belali Oskui & Nazari, 2020) و (Ghafourian et al., 2017)
هشتی	تقسیم مسیر ورودی یا حفظ حریم خانه (Oskouei et al., 2020) و (Alalhesabi & Ghorbani, 2015)
راهرو	برای ورود به فضاهای گوناگون خانه از قبیل فضاهای مهمانی و اندرونی (Zarghami & sadat, 2015)
حیاط	ارتباط و سازماندهی دیگر بخش‌ها بر اساس سلسله مراتب (Haeri mazanderani, 2009) و (Soleimani & Mondehari, 2016)
حیاط مرکزی	مهمترین فضا برای تأمین نور، تهویه، ارتباط درونی و برخی کارکردهای دیگر برای خانه (Belali Oskui & Nazari, 2020)
حیاط اندرونی	نیمه خصوصی (Zarghami & sadat, 2015) و (Hayaty et al., 2018)
حیاط میانی	بین حیاط پیشین و پسین و اتصال دو قسمت بنا و آشپزخانه (Saremi, 2014) و (Soleimani & Mondehari, 2016)
اتاق	تنوع فعالیتی، عدم نفوذپذیری آسان و جداسازی (Pirneia, 1992) و (Belali Oskui & Nazari, 2020)
پلکان	وجود دوره پله عمومی (دسترسی به طبقات و عمومی) و خصوصی (ارتباط مخفی با یکی از اتاق‌ها) (Saremi, 2014)
مطبخ	حداقل دید، آسودگی فعالیت بانوان (Pirneia, 1992) و (Hayaty et al., 2018)

۲.۲.۳. مرز

جلوگیری به عمل آورده اند (Ghafourian et al., 2017). جدول شماره ۲ عناصر حریم در معماری سنتی را ارائه نموده است.

از نظر هایدگر مرز فضایی نیست که چیزی در آنجا توقف کند بلکه مرز جایی است که از آنجا حضوری آغاز می‌گردد (Sharr, 2007). مرزها علاوه بر تعریف فضای داخلی یک مکان، بر خصلت چشم انداز بستر مکان نیز تأکید دارند (Mousavi et al., 2019). دیوارها، حصارها و هر آنچه که وجودش قابل لمس است، مرزهای کالبدی است و هر آنچه حضور و وجود کالبدی نداشته و در تخیل بشر باشد، مرزهای ذهنی اند (Bachelard, 1994). حریم در بخش کالبد فضایی متمرکز بر اصولی است که امنیت مکان را شکل داده و در بخش معنایی، ویژگی‌ای است که حرمت و ارزش را برای فضای معماری به ارمغان می‌آورد (Rastjoo & Bemanian, 2019).

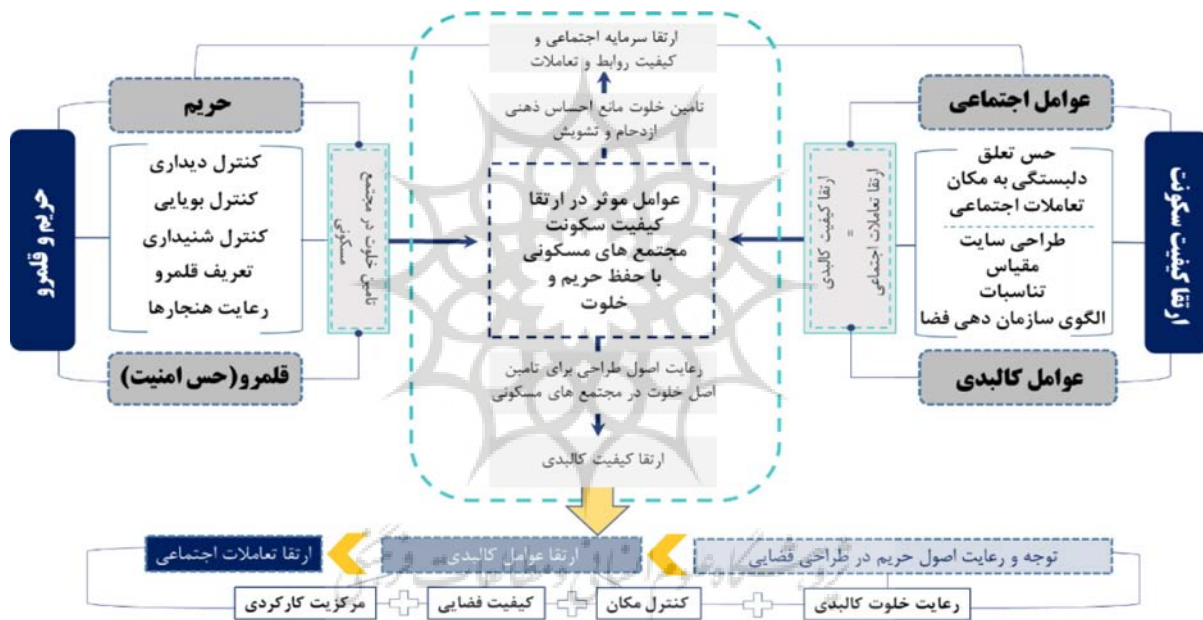
در برخی مطالعات غربی، به جای اشاره مستقیم به مفهوم محرمیت، مفاهیم قلمرویی فضای شخصی مورد توجه قرار گرفته است. در تداخل بخش‌های خصوصی و عمومی، بهای این تغییر را حوزه خصوصی پرداخته است؛ خانواده کنترل انحصاری خود بر قلمرو را با تضمین دسترسی به بخش عمومی از دست داده، در نتیجه زمینه فرهنگی دوگانگی فضای عمومی و خصوصی کمرنگ شده است. به همین علت، ارجاع مستقیم به مفهوم محرمیت که بیشتر با قلمرو خصوصی در ارتباط است، در فرهنگ غربی تا به امروز نادیده گرفته شده است (Ghafourian et al., 2017). در معماری مغرب زمین، مسئله محرمیت بیشتر در قالب امنیت و حقوق خصوصی افراد قابل پیگیری است و تا پیش از دوره مدرن و حتی در پاره‌ای از ساختمان‌های دوره مدرن با عملکردگرایی ویژه خود به چشم می‌خورد. با این حال، در معماری معاصر غرب و با ظهور سبک‌های نو و با حذف سلسله مراتب و با هدف شکل‌گیری سیالیت فضایی، این مقوله تا حدود زیادی کمرنگ شده است (Bemaneian & rastjoo, 2017). با توجه به مطالعات انجام یافته در پیشینه تحقیق در پژوهش حاضر، متغیرهای مورد بررسی به صورت جدول شماره ۳ بیان شده است.

بحث محرمیت، از همان آغاز ورود، توسط حلقه‌ها و کوبه‌های درب خانه (نخستین بخش محرمیت) مشخص می‌شود تا آنجا که نهایتاً نفوذ بیگانه، هشتی و حیاط خانه است. در مسکن اسلامی، حتی با وجود باز بودن درب، حیاط و فضاهای درونی خانه به دلیل وجود پیش ورودی، نمایان نخواهد بود (Sharifi Miaveghi et al., 2020). اصلی‌ترین ویژگی فضایی در سازماندهی مسکن‌های تاریخی، وجود انواع فضاهای حد واسط (حریم) در آنهاست. فضاهای حد واسط به طور همزمان، نقش جدا کننده و متصل کننده اجزای فضا به یکدیگر را به عهده داشته و مجموعه‌ای از فضاهای کاملاً خصوصی تا عمومی را در درون سازمان فضایی خانه ایجاد کرده و از تداخل فعالیت‌ها در یکدیگر

جدول شماره ۳: گویه های پژوهش

توانایی کنترل تعامل اجتماعی، حق انتخاب و امکان تعامل اجتماعی دلخواه فرد و کفایت فضای شخصی و امکان کنترل قلمرویی دلخواه فرد (Nari Ghomi, 2010) و (Seiphiyan, 2007)	خلوت شخصی	حریم های فردی و اجتماعی
محدوده ای در کنار فرد فارغ از مکان قرار گیری (Hashempour & Sami, 2019)	حباب	حریم های اخلاقی و اعتقادی
نقش محیط در انجام واجبات و ترک محرمات (Nari Ghomi, 2010) و (Oskouei et al., 2020)	با خدا	
نقش محیط در تحقق قاعده لاضرر و لاضرار کاهش آسیب های اجتماعی از طریق طراحی محیطی (Behbood et al., 2021) و (Asadi et al., 2021)	با جامعه و خویشتن	حریم های رفتاری و عملکردی
عدم تضییع طبیعت و تلاش برای توسعه و حفظ آن (Behbood et al., 2021) و (Belali Oskui & Nazari, 2020) و (Aminpoor et al., 2015)	با طبیعت	
آیین های جمعی، نمادها و نشانه ها (Behbood et al., 2021) و (Asadi et al., 2021) و (Aminpoor et al., 2015)	با ارزش ها و هویت	حریم های رفتاری و عملکردی
عدم مشرفیت به حریم خانه ها (Nari Ghomi, 2010) و (Seiphiyan, 2007) و (Hamzehnejad & ohtasham 2016)	دیداری	
قابلیت محل سکونت در حفظ اصوات خانه و کاهش آلودگی های صوتی (Rahimi & Bordbar, 2021) و (Soleimani & Mondegar, 2016) و (Belali Oskui & Nazari, 2020)	شنیداری	
کاهش بوهای آزاردهنده و توسعه رایحه ها (Behbood et al., 2021) و (Hamzehnejad & ohtasham 2016)	بوایی	حریم های رفتاری و عملکردی
جرم خیزی و رفت و آمد کنترل شده غریبه ها (Aminpoor et al., 2015) و (Oskouei et al., 2020)	حس قلمرو و امنیت	

با توجه به مطالعات انجام یافته در مدل نظری پژوهش (تصویر شماره ۱)، ارتباط بین دو متغیر و مفاهیم مرتبط با هر یک و اثرگذاری این دو متغیر در قالب مدل تصویری ارائه شده است.

تصویر شماره ۱: مدل نظری پژوهش

۳. روش پژوهش

افراد متخصص در حوزه های مختلف فرستاده شده و تغییراتی بر روی محتوای سئوالات پرسشنامه صورت گرفت. برای سنجش پایایی، پرسشنامه به ۴۰ نفر از مخاطبان هدف داده شده و درصد آلفای کرونباخ، مطابق جدول شماره ۴ مورد ارزیابی قرار گرفته است.

با تعریف مدل عملیاتی پژوهش، شاخص های مورد بررسی معرفی شده و پرسشنامه پژوهش با توجه به مؤلفه های حریم و کیفیت سکونت تنظیم گردید. برای سنجش روایی، پرسشنامه به ۲۵ نفر از

جدول شماره ۴: پایایی داده های پرسشنامه به تفکیک ابعاد

ابعاد مؤلفه حریم	تعداد سئوالات	تعداد سئوالات مشابه	تعداد سئوالات نهایی پرسشنامه	آلفای کرونباخ
فردی-اجتماعی	۱۰	۳	۷	۰٫۹۳۹
اخلاقی-اعتقادی	۱۶	۱۰	۶	۰٫۹۵۳
رفتاری-عملکردی	۱۴	۷	۷	۰٫۹۳۶
ابعاد مؤلفه کیفیت سکونت				
ادراکی-عاطفی	۸	۴	۴	۰٫۹۳۴
کالبدی-عملکردی	۲۵	۲	۲۳	۰٫۹۶۵
اجتماعی-فعالیتی	۱۲	۸	۴	۰٫۸۸۵
مجموع	۸۴	۳۴	۵۱	۰٫۹۸۹

تفکیک هر یک از مجتمع های مسکونی در جدول شماره ۵ مورد اشاره قرار گرفته است.

برای تحلیل داده ها از روش معادلات ساختاری با عاملی اکتشافی استفاده شده است. جامعه آماری، افراد ساکن در چهار مجتمع مسکونی مورد مطالعه است که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران به

جدول شماره ۵: تعیین حجم نمونه آماری

نام مجتمع مسکونی	جامعه آماری (جمعیت)	حجم نمونه براساس فرمول کوکران	درصد از کل جامعه آماری	تعداد از کل پرسشنامه ها
مجتمع زنبق	۳۳۰	۱۷۷ نفر	۹,۵٪	۳۴
مجتمع پارس	۱۶۷۰	۳۱۲ نفر	۵۰٪	۱۷۲
مجتمع فرهنگیان	۹۸۰	۲۷۶ نفر	۳۰٪	۱۰۳
مجتمع ونوس	۳۹۲	۱۹۴ نفر	۱۰,۵٪	۳۶
مجموع کل	۳۳۷۲	۳۴۵ نفر	٪۱۰۰	۳۴۵

مجتمعی با گونه خطی یا نواری هستند. جدول شماره ۶ مشخصات عمومی نمونه های مورد پژوهش را ارائه داده است.

مجتمع مسکونی ونوس نمونه مجتمعی با گونه متمرکز، مجتمع فرهنگیان نمونه مجتمع مسکونی پراکنده، مجتمع مسکونی پارس مجتمعی با بلوک های محیطی و مجتمع مسکونی زنبق نمونه

جدول شماره ۶: معرفی نمونه های مورد پژوهش

شماره	موقعیت	طبقات	تعداد بلوک	سال ساخت	مساحت m2	زیربنا	تعداد واحد	جمعیت	فاصله تا مرکز	مشاور	
پارس	۹	۱۲	۲	۱۳۸۳	۳۵۰۰۰	۱۳۰۰۰۰	۴۲۲	۱۶۷۰	۱۳km	تأمین اجتماعی	
سایت پلان مجتمع مسکونی پارس مشهد			نمای بیرونی								
موقعیت: بلوار وکیل آباد مشهد، خیابان شهید صیاد شیرازی دو											
فرهنگیان	۳	۱۱	۶	۱۳۷۱	۱۳۰۰۰	۳۴۰۰۰۰	۲۴۵	۹۸۰	۱۱	شرکت معلم	
سایت پلان مجتمع مسکونی فرهنگیان			نمای بیرونی								
موقعیت: بلوار وکیل آباد، بلوار هنرستان، تقاطع خیابان صارمی و هنرستان											
ونوس	۵	۸	۱	۱۳۸۸	۵۰۰۰	۱۷۲۰۰۰	۹۸	۲۹۲	۱۲	آنا تروس	
سایت پلان مجتمع مسکونی ونوس			نمای بیرونی								
موقعیت: بلوار شاهد، شاهد ۳۸، نگین انگشتری قاسم آباد (شهرک غرب)											
زنبق	۳	۴	۵	۱۳۷۷	۱۶ هکتار	۴۸۰۰	۸۰	۲۴۰	۱۵	مسکن شمال شرق	
سایت پلان مجتمع مسکونی زنبق			نمای بیرونی								
موقعیت: بلوار وکیل آباد، بلوار برونسی، برونسی ۲۴											

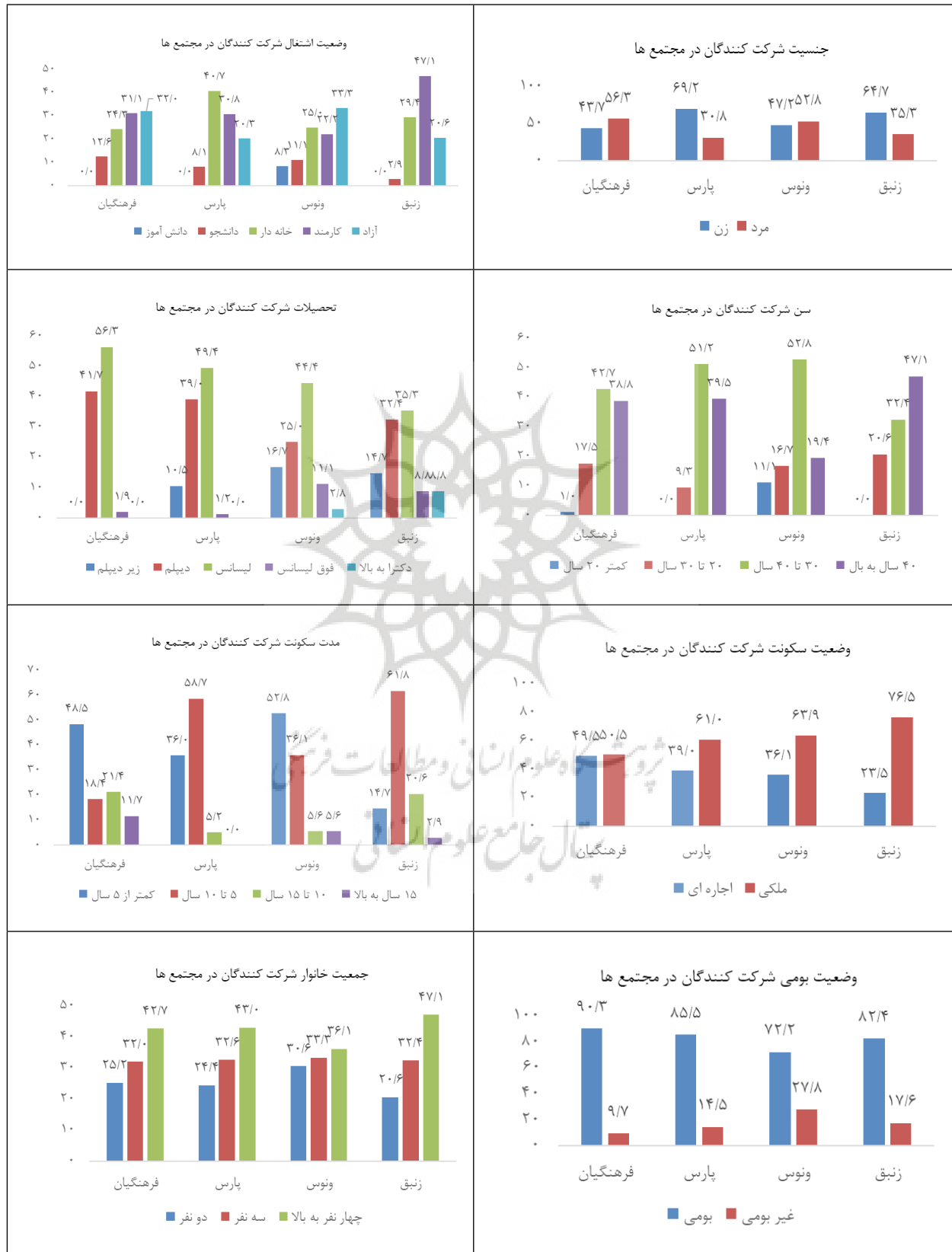
۴. یافته های پژوهش

۴.۱. آمار توصیفی

شرکت کنندگان ۳۴۵ نفر بودند. خلاصه آمار توصیفی از نظر متغیرهای

سن، جنسیت، تحصیلات، وضعیت سکونت، مدت سکونت، وضعیت اشتغال، جمعیت خانوار و بومی یا غیر بومی بودن، مطابق جدول شماره ۷ ارائه شده است.

جدول شماره ۷: خلاصه آمار توصیفی در نمونه های مورد پژوهش

۴.۲. آمار تحلیلی

۴.۲.۱. بررسی نقش تعدیل کنندگی متغیرهای تعدیل کننده در ارتباط

حریم با کیفیت سکونت

با بررسی نقش تعدیل کنندگی وضعیت اشتغال، سن، تحصیلات، مدت سکونت، وضعیت بومی و جمعیت خانوارها در رابطه بین مؤلفه های حریم با کیفیت سکونت نتایج نشان داد که این متغیرها نقش تعدیل کنندگی ندارند. طبق جدول شماره ۸ با بررسی نقش تعدیل کنندگی

جنسیت و وضعیت سکونت در رابطه بین مؤلفه های حریم با کیفیت سکونت از طریق رگرسیون چندگانه به شیوه سلسله مراتبی آزمون، ضمن معناداری آزمون F، نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که در گام سوم با وارد شدن تعامل بین متغیرهای پیش بین و متغیرهای تعدیل کننده تبیین واریانس کیفیت سکونت یک درصد افزایش یافت و به ۴۶ درصد رسید.

جدول شماره ۸: نتایج تحلیل واریانس و خلاصه رگرسیونی مؤلفه های حریم بر روی کیفیت سکونت با تعدیل کنندگی جنسیت و وضعیت سکونت

نتایج تحلیل واریانس و خلاصه رگرسیونی مؤلفه های حریم بر روی کیفیت سکونت با تعدیل کنندگی جنسیت											
گام	R	R ²	adj R ²	Std.E	R ² Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	F	P
۱	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۴۵	۰/۶۴	۰/۴۵	۹۴/۷۷	۳	۳۴۱	۰/۰۰۰	۹۴/۷۷	۰/۰۰۱
۲	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۴۵	۰/۶۴	۰/۰۰۲	۱/۲۱	۱	۳۴۰	۰/۲۷	۷۱/۴۲	۰/۰۰۱
۳	۰/۶۸	۰/۴۷	۰/۴۶	۰/۶۳	۰/۰۱۶	۳/۴۷	۳	۳۳۷	۰/۰۱	۴۳/۱۹	۰/۰۰۱
نتایج تحلیل واریانس و خلاصه رگرسیونی مؤلفه های حریم بر روی کیفیت سکونت با تعدیل کنندگی وضعیت سکونت											
۱	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۴۵	۰/۶۴	۰/۴۵	۹۴/۷۷	۳	۳۴۱	۰/۰۰۰	۹۴/۷۷	۰/۰۰۱
۲	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۴۵	۰/۶۴	۰/۰۰۳	۱/۸۹	۱	۳۴۰	۰/۱۶	۷۱/۷۴	۰/۰۰۱
۳	۰/۶۸	۰/۴۷	۰/۴۶	۰/۶۳	۰/۰۱۸	۳/۷۵	۳	۳۳۷	۰/۰۱	۴۳/۵۹	۰/۰۰۱

با وارد شدن تعامل بین مؤلفه های حریم و جنسیت، تنها مؤلفه های تعامل فردی-اجتماعی و رفتاری-عملکردی با جنسیت معنادار شدند. به این معنا که با مثبت بودن ضریب بتا در مردها با افزایش مؤلفه فردی-اجتماعی، کیفیت سکونت بیشتری حس می شود و با منفی بودن ضریب بتا در زن ها با افزایش ادراک مؤلفه رفتاری-عملکردی، کیفیت سکونت بیشتری حس می شود.

با توجه به ضرایب بتا برای رگرسیون مؤلفه های حریم با تعدیل کنندگی جنسیت بر روی کیفیت سکونت و تأیید معناداری مؤلفه های حریم و نقش پیش بین سه مؤلفه و مثبت بودن ضریب بتا در سه مؤلفه نشانگر این است که با افزایش این مؤلفه ها کیفیت سکونت نیز افزایش پیدا می کند. با توجه به ضرایب بتا، مؤلفه رفتاری-عملکردی، پیش بین بهتری نسبت به سایر مؤلفه های حریم است. با توجه به جدول زیر

جدول شماره ۹: ضرایب رگرسیون چندگانه حریم روی کیفیت سکونت با تعدیل جنسیت و وضعیت سکونت

پیش بین	b	Std.E	β	t	p	تعدیل کننده جنسیت گام ۳
ثابت	۱/۱۷	۰/۱۲		۹/۵۹	۰/۰۰۱	
فردی-اجتماعی	۰/۰۸	۰/۰۳	۰/۱۳	۲/۲۸	۰/۰۲	
اخلاقی-اعتقادی	۰/۱۱	۰/۰۳	۰/۱۸	۳/۳۴	۰/۰۰۱	
رفتاری-عملکردی	۰/۳۱	۰/۰۳	۰/۵۵	۹/۸۸	۰/۰۰۱	
جنسیت	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۱۱	۱/۱۱	۰/۲۶۶	
تعامل مؤلفه فردی-اجتماعی با جنسیت	۰/۱۵	۰/۰۵	۰/۲۷	۲/۷۳	۰/۰۰۷	
تعامل مؤلفه اخلاقی-اعتقادی با جنسیت	-۰/۰۹	۰/۰۵	-۰/۱۶	-۱/۶۶	۰/۰۹	
تعامل مؤلفه رفتاری-عملکردی با جنسیت	-۰/۱۱	۰/۰۵	-۰/۲۰	-۲/۰۹	۰/۰۳	
نتایج ضرایب رگرسیون چندگانه مؤلفه های حریم بر روی کیفیت سکونت با تعدیل کنندگی وضعیت سکونت						
ثابت	۱/۲۶	۰/۱۴		۸/۵۴	۰/۰۰۱	تعدیل کننده وضعیت سکونت گام ۳
فردی-اجتماعی	۰/۲۰	۰/۰۴	۰/۳۴	۴/۸۲	۰/۰۰۱	
اخلاقی-اعتقادی	-۰/۰۱	۰/۰۴	-۰/۰۳	-۰/۴۴	۰/۶۵	
رفتاری-عملکردی	۰/۲۶	۰/۰۳	۰/۴۷	۶/۸۳	۰/۰۰۱	
جنسیت	-۰/۰۲	۰/۱۸	-۰/۰۱	-۰/۱۲	۰/۸۹	
تعامل مؤلفه فردی-اجتماعی با وضعیت سکونت	-۰/۱۱	۰/۰۵	-۰/۲۲	-۲/۰۶	۰/۰۳	
تعامل مؤلفه اخلاقی-اعتقادی با وضعیت سکونت	۰/۱۶	۰/۰۵	۰/۳۲	۰/۱۰	۰/۰۰۲	
تعامل مؤلفه رفتاری-عملکردی با وضعیت سکونت	۰/۰۰۲	۰/۰۵	۰/۰۰۵	۰/۰۴	۰/۹۶	

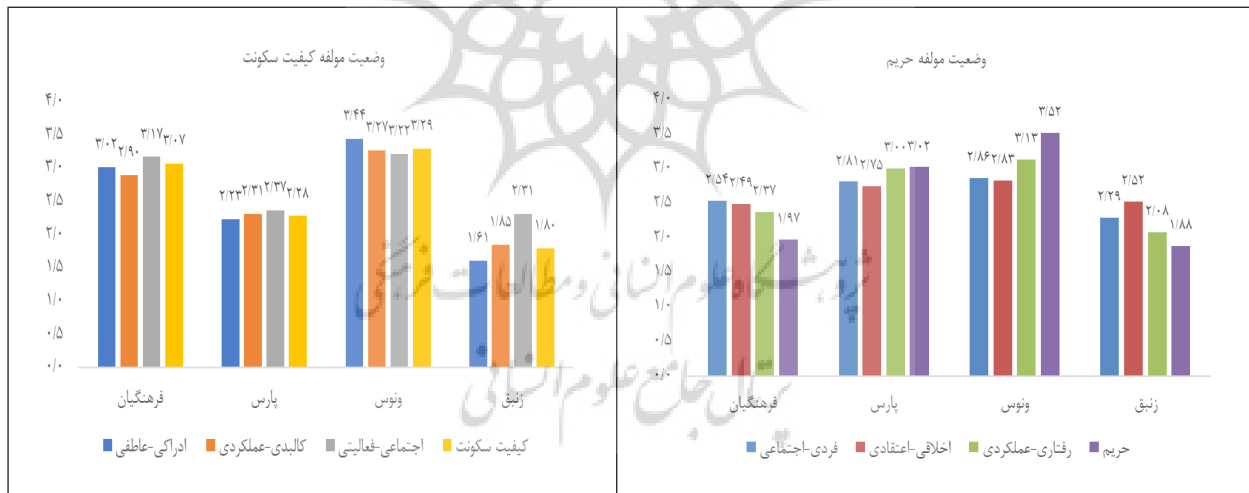
وجود ندارد. به عبارت دیگر میزان پراکندگی واریانس در چهار مجتمع با یکدیگر برابر است. پس از بررسی مفروضه‌ها نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری نشان داد که بین چهار مجتمع تفاوت معناداری وجود دارد. پس از بررسی نتایج آزمون چند متغیری، نتایج آزمون تک متغیری بررسی شد تا مشخص شود کدام مؤلفه کیفیت سکونت در بین چهار مجتمع تفاوت دارد. نتایج نشان داد بین چهار مجتمع در مؤلفه‌های ادراکی-عاطفی (اندازه اثر، $\text{sig}=0/001$ ، $F=26/26$)، کالبدی-عملکردی (اندازه اثر، $\text{sig}=0/001$ ، $F=21/85$)، اجتماعی-فعالیتی (اندازه اثر، $\text{sig}=0/001$ ، $F=17/22$)، تفاوت معناداری وجود دارد. برای بررسی کیفیت حریم نیز از روش فوق برای مقایسه بین مجتمع‌ها استفاده شد. نتایج حاکی از این است که میزان پراکندگی واریانس در چهار مجتمع با یکدیگر برابر است. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری نشان داد که بین چهار مجتمع تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج آزمون تک متغیری نشان داد بین چهار مجتمع در مؤلفه‌های فردی-اجتماعی (اندازه اثر، $\text{sig}=0/001$ ، $F=1/85$)، اخلاقی-اعتقادی (اندازه اثر، $\text{sig}=0/001$ ، $F=6/70$)، تفاوت معناداری وجود دارد.

با توجه به ضرایب بتا برای رگرسیون مؤلفه‌های حریم با تعدیل کنندگی وضعیت سکونت بر روی کیفیت سکونت، مؤلفه‌های فردی-اجتماعی، اخلاقی-اعتقادی و رفتاری-عملکردی پیش بین خوبی برای کیفیت سکونت هستند. همچنین مثبت بودن ضریب بتا در سه مؤلفه نشانگر این است که با افزایش این مؤلفه‌ها کیفیت سکونت نیز افزایش پیدا می‌کند و با توجه به ضریب بتا مقدار رفتاری-عملکردی پیش بین بهتری نسبت به سایر مؤلفه‌های حریم است. با توجه به جدول شماره ۹ه با وارد شدن تعامل بین مؤلفه‌های حریم و وضعیت سکونت تنها مؤلفه‌های تعامل فردی-اجتماعی با وضعیت سکونت و اخلاقی-اعتقادی با وضعیت سکونت معنادار شدند. به این معنا که با منفی بودن ضریب بتا تعامل مؤلفه فردی-اجتماعی با وضعیت سکونت، اجاره‌ای‌ها با افزایش مؤلفه فردی-اجتماعی کیفیت سکونت بهتری حس می‌کنند و با مثبت بودن ضریب بتا تعامل مؤلفه اخلاقی-اعتقادی با وضعیت سکونت، صاحب ملک‌ها با افزایش مؤلفه اخلاقی-اعتقادی کیفیت سکونت بیشتری حس می‌کنند.

۴.۲.۲. بررسی وضعیت حریم و کیفیت سکونت در مجتمع‌ها

مطابق جدول شماره ۱۰ه از تحلیل واریانس چند متغیری، برای مقایسه بین مجتمع‌ها استفاده شد. با توجه به مقدار سطح معناداری (P) در همه عامل‌ها (بالتر از ۰/۰۵) بین مجتمع‌ها تفاوت معناداری

جدول شماره ۱۰ه: میانگین مؤلفه‌های حریم و نمره کل آن به تفکیک مجتمع‌ها

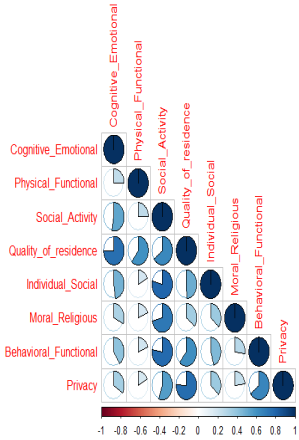
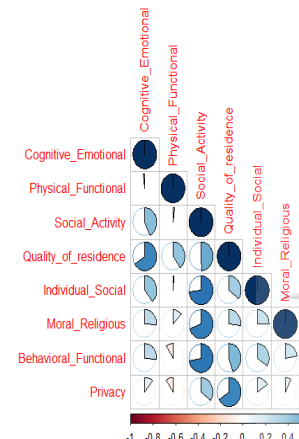
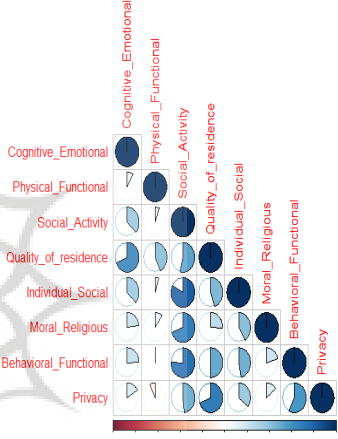
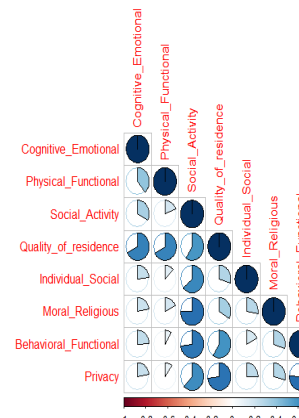
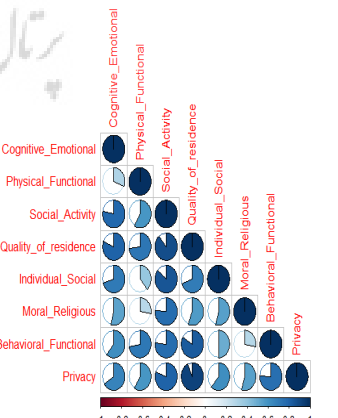

و کل حریم ($r=0/19$) و کل حریم ($r=0/17$ ، $\text{sig}=0/001$) همبستگی وجود دارد. این همبستگی‌ها معنادار بودند. به علاوه بین مؤلفه اجتماعی-فعالیتی کیفیت سکونت با مؤلفه‌های فردی-اجتماعی ($\text{sig}=0/001$)، اخلاقی-اعتقادی ($r=0/79$ ، $\text{sig}=0/001$)، رفتاری-عملکردی ($r=0/55$ ، $\text{sig}=0/001$) و نمره کل حریم ($r=0/77$ ، $\text{sig}=0/001$) است. همچنین بین کیفیت سکونت با مؤلفه‌های فردی-اجتماعی ($r=0/34$ ، $\text{sig}=0/001$)، اخلاقی-اعتقادی ($r=0/49$ ، $\text{sig}=0/001$)، رفتاری-عملکردی ($r=0/61$ ، $\text{sig}=0/001$) و نمره کل حریم ($\text{sig}=0/001$)، $r=0/76$) است. این همبستگی‌ها معنادار بودند.

۴.۲.۳. بررسی روابط میان مؤلفه‌ای

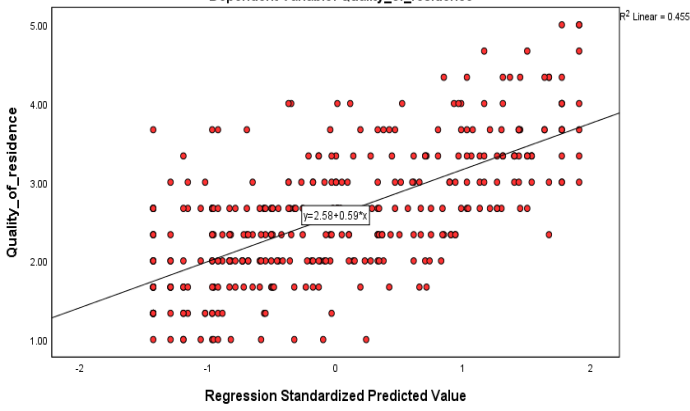
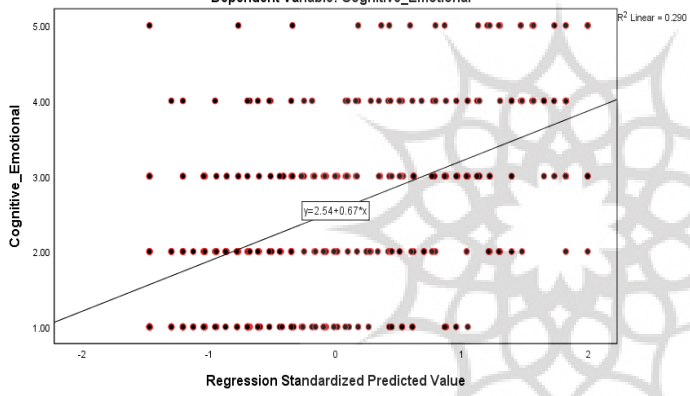
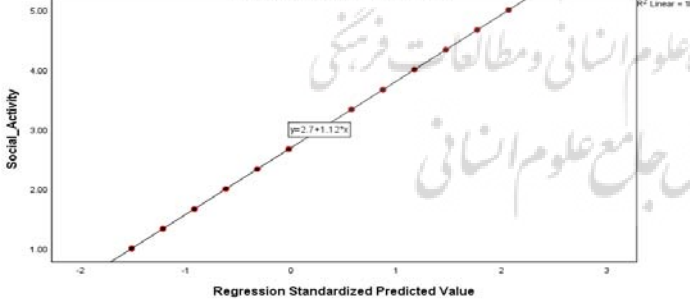
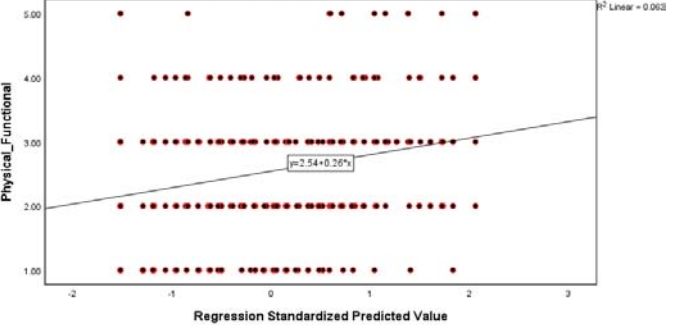
نتایج به دست آمده از ضریب همبستگی پیرسون مطابق جدول شماره ۱۱ نشان داد که بین مؤلفه ادراکی-عاطفی کیفیت سکونت با مؤلفه‌های فردی-اجتماعی ($r=0/47$ ، $\text{sig}=0/001$)، اخلاقی-اعتقادی ($r=0/31$ ، $\text{sig}=0/001$)، رفتاری-عملکردی ($r=0/40$ ، $\text{sig}=0/001$) و نمره کل حریم ($r=0/33$ ، $\text{sig}=0/001$) بود. این همبستگی‌ها معنادار بودند. همچنین نتایج نشان داد بین مؤلفه کالبدی-عملکردی، کیفیت سکونت با مؤلفه‌های فردی-اجتماعی ($r=0/18$ ، $\text{sig}=0/001$)، اخلاقی-اعتقادی ($r=0/18$ ، $\text{sig}=0/001$)، رفتاری-عملکردی ($\text{sig}=0/001$)،

جدول شماره ۱۱: نمودارهای ماتریس همبستگی

	بین کیفیت سکونت و حریم در کل: هر چه حریم ارتقا پیدا کند، کیفیت سکونت از نظر ادراکی-عاطفی نیز افزایش پیدا می‌کند. هر چه حریم ارتقا پیدا کند، کیفیت سکونت از نظر کالبدی-عملکردی نیز افزایش پیدا می‌کند. هر چه حریم ارتقا پیدا کند، کیفیت سکونت از نظر اجتماعی-فعالیتی نیز افزایش پیدا می‌کند. هر چه حریم ارتقا پیدا کند، کیفیت سکونت نیز افزایش پیدا می‌کند.
بین کیفیت سکونت و حریم در مجتمع پارس	بین کیفیت سکونت و حریم در مجتمع فرهنگیان
بین کیفیت سکونت و حریم در مجتمع زنبق	بین کیفیت سکونت و حریم در مجتمع ونوس

نتایج تحلیل واریانس رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که میزان واریانس تبیین شده معنادار است. نتایج به دست آمده از رگرسیون

جدول شماره ۱۲: نتایج نمودارهای رگرسیون در پیش بینی مؤلفه ها

	پیش بینی کیفیت سکونت از روی مؤلفه های حریم همبستگی چندگانه ۶۷/ همبستگی چندگانه تعدیل شده ۴۵/۰ معناداری مثبت رفتاری-عملکردی، فردی-اجتماعی و اخلاقی-اعتقادی به ترتیب مهم ترین پیش بین های کیفیت سکونت
	پیش بینی مؤلفه ادراکی-عاطفی کیفیت سکونت از روی مؤلفه های حریم همبستگی چندگانه ۵۳/۰ همبستگی چندگانه تعدیل شده ۲۸/۰ معناداری مثبت فردی-اجتماعی، رفتاری-عملکردی و اخلاقی-اعتقادی به ترتیب مهم ترین پیش بین های ادراکی-عاطفی کیفیت سکونت
	پیش بینی مؤلفه اجتماعی-فعالیتی کیفیت سکونت از روی مؤلفه های حریم همبستگی چندگانه ۹۹ همبستگی چندگانه تعدیل شده ۹۹ معناداری مثبت رفتاری-عملکردی، اخلاقی-اعتقادی و فردی-اجتماعی به ترتیب مهم ترین پیش بین های مؤلفه اجتماعی-فعالیتی
	پیش بینی مؤلفه کالبدی-عملکردی همبستگی چندگانه ۲۵/۰ همبستگی چندگانه تعدیل شده ۰/۰۵ معناداری مثبت فردی-اجتماعی، رفتاری-عملکردی و اخلاقی-اعتقادی به ترتیب مهم ترین پیش بین های مؤلفه کالبدی-عملکردی

۴،۲،۴. تحلیل مسیر پژوهش

مطابق جدول شماره ۱۳ و با آزمون نهایی مدل مفهومی با مدل بایی

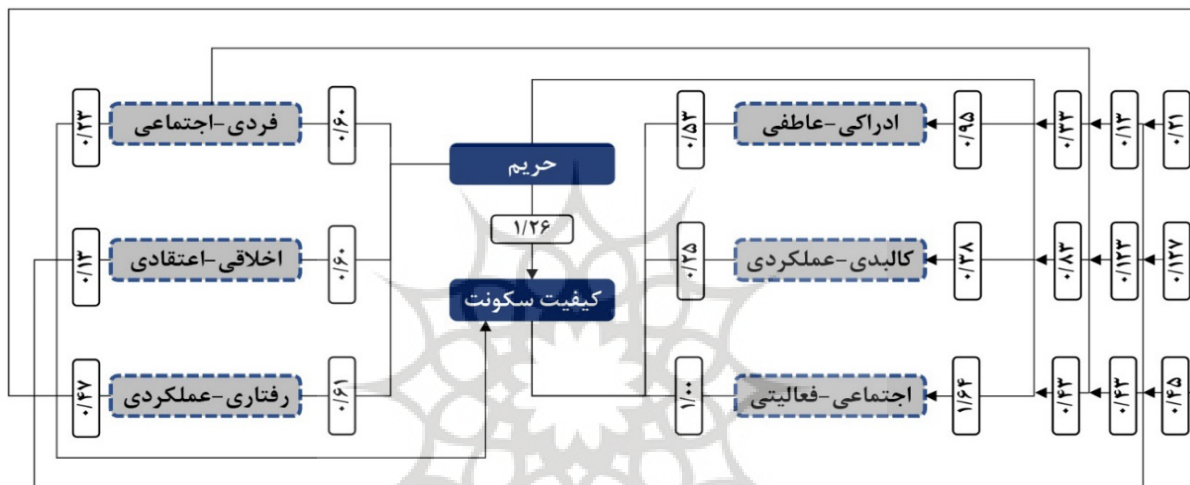
معادلات ساختاری مدل با داده ها برازش دارد.

جدول شماره ۱۳: شاخص های برازش مدل معادلات ساختاری پیش بینی کیفیت سکونت از روی حریم

وضعیت	مقدار مناسب شاخص	مقدار به دست آمده	شاخص برازش مدل
		۶/۲۹	مجذور کای
مناسب	+	۲	درجه آزادی مدل
نامناسب	> ۰/۰۵	۰/۰۳	سطح معناداری مجذور کای
نامناسب	کمتر از ۳	۳/۶۵	مجذور کای تقسیم بر درجه آزادی
مطلوب	> ۰/۹۵	۰/۹۹۶	GFI
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۷	AGFI
مطلوب	> ۰/۹۵	۰/۹۹	CFI
مطلوب	< ۰/۱۰	۰/۰۶۳	RMSEA

مؤلفه های آن دارد. نتایج تحلیل مسیر در تصویر شماره ۲ نمایش داده شده است.

با بررسی اثرات مؤلفه های حریم بر روی کیفیت سکونت و مؤلفه های آن و بررسی میزان t مشخص شد، با بالا بودن تمامی ضرایب از عدد ۱/۹۶، معناداری رابطه بین حریم و مؤلفه های آن روی کیفیت سکونت و

تصویر شماره ۲: مدل تحلیل مسیر اثرگذاری حریم و مؤلفه های آن روی کیفیت سکونت و مؤلفه های آن

دیگر، رابطه معنادار و همبستگی بین مؤلفه ادراکی-عاطفی کیفیت سکونت و مؤلفه رفتاری-عملکردی حریم است که این نتیجه با یافته اسدی (Asadi et al., 2021) در خصوص نقش امنیت و ایمنی در حس تعلق و دلبستگی به مکان همسو است. در طی این پژوهش، ایمنی و امنیت مجتمع های مسکونی در قالب معیار حس امنیت برای مؤلفه رفتاری-عملکردی حریم تعریف شده است که ارتباط این مفاهیم را با یافته های اسدی (Asadi et al., 2021) نشان می دهد. از یافته های دیگر این پژوهش می توان به نتیجه کلی مؤلفه کیفیت سکونت در بین گونه های مختلف اشاره کرد. در این پژوهش کیفیت سکونت به ترتیب در گونه متمرکز(ونوس)، فرهنگیان(پراکنده)، پارس(محیطی) و زنبق(خطی) از بیشتر به کمتر است. با وجود تصور کلی در مطلوبیت گونه خطی، جانمایی نادرست ورودی و فضاهای اصلی، دید از محیط خارج به فضاهای باز مجتمع، عدم رعایت سلسله مراتب حرکتی از فضای عمومی به فضای خصوصی و رفت و آمد کنترل نشده غریبه ها، عدم وجود درختان بلند و یا پوشش گیاهی پر حجم به منظور کاهش دید به حیاط مجموعه، طراحی نامناسب در جداسازی فضاهای عمومی از خصوصی (به خصوص باز شدن درب واحدها) عوامل کاهش کیفیت سکونت و حریم در گونه خطی اند. این نتیجه همسو با یافته های رحیمی و بردبار (Rahimi & Bordbar, 2021) است که اظهار داشته اند،

۴،۳. بحث

طبق یافته ها، بین حریم و کیفیت سکونت در سطح کلی رابطه همبستگی و معناداری وجود دارد. با بررسی تأثیر عوامل فردی گوناگون و مؤثر در متغیرها از قبیل سن، جنسیت، مدت سکونت و... بر حریم و کیفیت سکونت و نتیجه آن مشخص شد که عامل جنسیت با متغیرهای کیفیت سکونت و حریم رابطه معنادار دارد که با یافته های پژوهش رحیمی و بردبار (Rahimi & Bordbar, 2021) همسو است. همچنین مؤلفه اجتماعی-فعالیتی کیفیت سکونت رابطه معنادار و همبستگی قوی با مؤلفه حریم دارد که همسو با یافته نعیمی (Naeimi Taraei, 2021) است. در این پژوهش مؤلفه اجتماعی-فعالیتی و مؤلفه اخلاقی-اعتقادی در قالب سرمایه اجتماعی سکونت مطرح شده که تأکید بر ارتباط با مفهوم محرمیت و ارزش های ایرانی-اسلامی مجتمع های مسکونی و کیفیت سکونت دارد. رابطه معنادار و همبستگی بین مؤلفه کالبدی-عملکردی کیفیت سکونت و حریم وجود دارد که همسو با یافته بهبود (Behbood et al., 2021) است. در طی این پژوهش رابطه معنادار و همبستگی بین مؤلفه فردی-اجتماعی حریم با کیفیت سکونت اثبات شده است که این نتیجه با یافته های نعیمی (Naeimi Taraei, 2021) همسو است که تأکید ویژه ای بر موضوع جداسازی فضاهای عمومی از خصوصی به منظور ارتقای کیفیت سکونت در این راستا داشته همسو است. از موارد

است. در رابطه با متغیر کیفیت سکونت، گونه پراکنده (مجتمع فرهنگیان) و سپس گونه محیطی (مجتمع پارس) به ترتیب در شرایط مطلوبی قرار دارند و در رابطه با متغیر حریم، گونه محیطی (مجتمع پارس) و سپس گونه پراکنده (فرهنگیان) شرایط مطلوبی دارند. اما نکته حائز اهمیت این است که این شرایط را نمی‌توان برای تمام این گونه‌ها در همه شرایط نسبت داد؛ زیرا وابسته به اصول طراحی، امکانات محیطی و شرایط اجتماعی، عملکردی و فرهنگی متفاوت هستند. با توجه به رابطه حریم و کیفیت سکونت، توجه و رعایت حریم و بهره‌گیری از راهبردهای معمارانه به منظور تقویت این مفهوم سبب افزایش کیفیت سکونت به لحاظ ابعاد مختلف اجتماعی، کالبدی و عملکردی می‌شود. آسیب‌شناسی و علت‌یابی یافته‌ها در مجموعه‌های مزبور نشان داد، تنها گونه‌ای که آسیب کمتر و رضایت بیشتر ساکنان را چه از نظر کالبدی و چه از نظر اجتماعی دارد، گونه منفرد مجتمع مسکونی ونوس است. با توجه به مطالعات انجام یافته، راهکارهای جدول شماره ۱۴ در تحقق انگاره پژوهش تأثیرگذار است.

جدول شماره ۱۴: راهکارهای مؤثر در ارتقای کیفیت سکونت از طریق حریم

گروه	موضوع سکونت	راهکارهای مؤثر در ارتقای کیفیت سکونت از طریق حریم
گروه اول	قرارگیری در زمینه	عدم وجود آلاینده‌های صوتی یا کنترل مناسب آن، کنترل شفافیت و دید بصری به داخل مجموعه از طریق عناصر کنترل کننده و دسترسی مناسب به مجموعه
	چیدمان کلی بلوک‌ها	رعایت سلسله مراتب، توجه به مشرفیت، قلمرو بندی مناسب و تعریف شده حوزه‌ها، کنترل رفت و آمد غربیه‌ها، کاهش فضاهای غیرقابل دفاع، توجه به افراد کم توان، بهره‌گیری از عنصر تباین در ارتقای کیفیت خصوصی بودن فضا و تعریف قلمروها
	منظر و چشم اندازها	ترتیبات و نمادهای متناسب با هویت بومی، کنترل شفافیت نماها و مشرفیت، توسعه هویت مکان از طریق عناصر طراحی
	فضاهای عمومی و سبز	وجود فضاهایی با قلمرو تعریف شده برای تعاملات اجتماعی ضمن توجه به قابلیت انتخاب پذیری فضا، وجود فضاهای کوچک مقیاس و خودمانی، وجود فضاهای جمعی، توجه به سرانه سبز، تعریف محوطه‌های سبز و توسعه آن و مقیاس انسانی
گروه دوم	مشاعات	ایجاد و توسعه فضاهای همسایگی در طبقات و مجتمع‌ها با رعایت قلمرو، مقیاس انسانی، توجه به خلوت خانواده و کنترل تعداد واحدهای همسایگی
	نحوه استقرار واحدها	کاهش دید به داخل واحدهای مسکونی از طریق بازشوها
گروه سوم	امکانات عمومی	استفاده از سیستم‌های نوین دفع زباله، توسعه امکانات رفاهی، ایجاد پاتوق‌ها و فضاهای ورزشی و تفریحی
	روابط فضایی	توجه به قلمروهای عمومی و نیمه عمومی و خصوصی، وجود گونه‌های مختلف با توجه به توان خرید
	عناصر و اجزا	عایق کاری صوتی بین واحدها، کنترل مشرفیت فضاها و توجه به خلوت انسان
	کیفیت عملکردی	کنترل مشرفیت، توجه به انرژی و کاهش مصرف سوخت

References:

- Alalhesabi, M., & Ghorbani, A. (2015). Reviewing the characteristics of the entrance as an articulation and visual privacy in adjacent public space-Case study; Laft port. *Journal of Islamic Architecture Research*, 2(4), 87-106. <http://jria.iust.ac.ir/article-1-112-fa.html>[in Persian]
- Altman, I., & Low, S. M. (2012). (Place attachment (Vol. 12). Springer Science & Business Media.
- Aminpoor, A., Madani, R., Hayati, H., & Deldadeh, M. A. (2015). Recognizing The Implications of Housing and Residence Based On Islamic Teachings. *urban managment*, 14(40), 47-59. SID. 20.1001.1.225 16735.1397.8.29.13.1 [in Persian]
- Ansari, M., Jamshidi, S., & Almasifar, N. (2010). To investigate feeling of territory and in territory traveling in urban parks, case study: Sae park. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 3(4), 33-48[in Persian]
- Asadi, A., Salehi Marzizarani, S., Sajadzadeh, H., & Kalantari KhalilAbad, H. (2021). (Explain The Role of Environmental Quality on Residential Stability and the Tendency of Residents To Move in the Residential Complexes of Arak City. *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 9(2), 95-79, 20.1001. 1.25886274.1400.9.2.5.9 [in Persian]
- Asadpour, A., Entezari, A., & Ahmadi Ahank, K. (2018). Formal and Informal Social Participation and Factors Affecting it (A Study in The City of Amol). *Journal of Applied Sociology*, 29(3), 67-86, 10.22108/ JAS.2017.102093.1065[in Persian]
- Asefi, M., & Imani, E. (2016). Redefining design patterns of Islamic desirable contemporary housing through qualitative evaluation of traditional homes. *Iran University of Science & Technology*, 4(2), 56-73, <http://jria.iust.ac.ir/article-1-486-en.html>[in Persian]
- Bachelard, G. (1994). *The poetics of space* (m. kamali, shirbacheh, mohammad, Trans.). Tehran: Roshangaran

- va motaleate zanan Press
- Bahmani, A., & Ghaedrahmati, S. (2016). Evaluating the Mehr Housing Project in terms of adequate qualitative indicators (case study: Mehr Housing Project of 22 Bahman, Zanjan). *Journal of Geography and Regional Development*, 14(1), 47-65, <https://doi.org/10.22067/geography.v14i1.41052> [in Persian]
 - BaniMasoud, A. (2010). *memarie gharb: risheha ve mafahim. honare memarie gharn.*
 - Behbood, E., Haghiri, S., & Ekhtiari, M. (2021). Explain the environmental psychology of spatial quality criteria of residential complexes in evaluating the performance of the foundation. *Geography (Regional Planning)*, 11(43), 628-644, 20.1001.1.22286462.1400.11.3.35.7 [in Persian]
 - Belali Oskui, A., & Nazari, S. (2020). Desirable values of housing design from the perspective of Islamic thought (a step towards explaining the Iranian Islamic model of housing). *Iranian Pattern of Progress*, 8(1), 299-345, <https://doi.org/20.1001.1.23225645.1399.8.1.12.2>[in Persian]
 - Bemaneian, M., & rastjoo, S.-S. (2017). *seire tahavvole mahrameiyat dar sakhtare fazayie khaneie moaser (nemone moordi, khanehaie deheie 50 ve 60) The fourth national conference of recent achievements in civil engineering, architecture and urban planning, tehran*[in Persian]
 - Borhanifar, S., Mazhari, M. E., Taghvaei, V., Vasigh, B., & Ashrafzadeh, R. (2021). Investigating the Components affecting Sociability in Residential Complexes using privacy-preserving approach (Case Study: sheshsad Dastgah Residential Complex in Mashhad). *Motaleate Shahri*, <https://doi.org/10.34785/J011.2021.982> [in Persian]
 - Canter, D. (1977). *The Psychology of Place*. London: Palgrave Macmillan.
 - Daneshpour, S. A., Sepehri Moqaddam, M., & Charkhchian, M. (2009). Explanation to "Place Attachment" And investigation of its effective factors. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 1(38), 37-48, 20.1001.1.22286020.1388.1.38.4.8 [in Persian]
 - Eskanderzadeh, a. (2015). *Barresie- ijade dobareie fazahaie ghalamrudare baft shehari dar do jonbeh (asl ghalamro dar fazaye vaseteh) ve (asl ghalamro dar fazaye ensani) National Conference on Native Iranian Architecture and Urban Planning, yazd.* [in Persian]
 - Eynifar, A. (2001). Human-environmental factors influencing the design of residential communities. *Honar-ha-ye Ziba*, 8. [in Persian]
 - Ghafourian, M., Peysokhan, M., & Hesari, E. (2017). Typology of spatial configuration and hierarchy of entry in Iranian houses: concentrating the issue of privacy. *Physical Social Planning*, 4(3), 129-144. [in Persian]
 - Haeri mazanderani, m. (2009). *khane, farhang, tabiat*. Tehran: publications of Iran Urban Planning and Architecture Studies Center. [in Persian]
 - Hamzehnejad, M., & Mohtasham ,A , & ohtasham , A. (2016). Determining Privacy Dimensions in Persian-Islamic Interior Architecture using Analytic Hierarchy Process. *Soffeh*, 25(4), 51-66, 20.1001.1.1683870.1394.25.4.3.5 [in Persian]
 - Hashempour, P., & Sami, Z. (2019). Environmental quality affecting the livability of residential complexes (Case study: residential complex of Emam town, Shahid Chamran and Asemane Tabriz). *Motaleate Shahri*, 8(30), 55-68, <https://doi.org/10.34785/J011.2019.969> [in Persian]
 - Hayaty, H., Zare, A., Aminpoor, A., & Madani, R. (2018). Realization of Qur'anic Concept and Validity of Rights in Urban Planning and Designing Housing. *Journal of Research and Urban Planning*, 8(31), 20.1001.1.22285229.1396.8.31.14.2 [in Persian]
 - Javanforzandeh, A., & Motalebi, G. (2011). The concept of place attachment and its elements. *Hoviatshahr*, 5(8), 27-37 20.1001.1.17359562.1390.5.8.3.7 [in Persian]
 - Mousavi, S. J., Hatami, S., & Talischi, G. (2019). Boundaries, Places. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 11(25), 189-199[in Persian]
 - Mustafa, F. A., Hassan, A. S., & Baper, S. Y. (2010). Using space syntax analysis in detecting privacy: a comparative study of traditional and modern house layouts in Erbil city, Iraq. *Asian Social Science*, 6(8), 157, 10.5539/ass.v6n8p157
 - Naeimi Taraei, P. (2021). A survey on the disclosure of Islamic-Iranian Lifestyle in the Architecture of Residential Complexes (Case study: Livingrooms and guest rooms in residential complexes in Tabriz). *Culture of Islamic Architecture and Urbanism Journal*, 6(1), 157-175, 20.1001.1.27169758.1400.6.1.3.6 [in Persian]
 - Nari Ghomi, M. (2010). Introversion: A conceptual study about the introversion in Islamic City. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 2(43), 69-81. 20.1001.1.22286020.1389.2.43.7.8 [in Persian]
 - Oskouei, S. B., Toofan, S., & Jamali, S. (2020). Promoting theoretical foundations of privacy

- concept in contemporary housing from perspective of environmental psychology, A Case study of Milad Tabriz Residential tower. *Bagh-e Nazar*, 16(79), 69-82, . 10.22034/BAGH.2019.155522.3850 [in Persian]
- Pirneia, M.-K. (1992). *ashenaie ba memarie aslami iran: sakhtaman daron shahari va boron shahri* (G. Memarian, Ed.). Tehran: sorosh danesh[in Persian]
 - Pirneia, M.-K. (2008). *memarie irani* (G. M. a. A. M. Ranjbarkarmani, Ed.). Tehran: Soroush Danesh Publishing House[in Persian]
 - Proshansky, H. M. (1983). (Place identity: Physical world socialisation of the self. *J. Environmental Psychology*, 3, 299-313, [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(83\)80021-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(83)80021-8)
 - Rahimi, L., & Bordbar, H. (2021). Analysis of the Quality of Residence Based on the Categorization of Residential Complexes (A Case Study: Tabriz City). *Spatial Planning*, 11(3), 167-192. 10.22108/SPPL.2021.119866.1435 [in Persian]
 - Rastjoo, S. S., & Bemanian, M. (2019). The Typology of the Spatial Structure of the Contemporary Iranian Homes Relying on Confidentiality and Hierarchy Case study: homes between 1970's to 2000's in Tehran. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 24(2), 49-58, 10.22059/JFAUP.2020.271330.672179[in Persian]
 - Relph, e. (1976). *Place and Placelessness*. London:Pion.
 - Saremi, H., Rafieirad, Nasim., Ghasemimoghaddam, Mohsen. (2014). *arresie tatbighie harim dar khanehaie sonnti va moasere iran* 2nd international congress of structure, architecture and urban development, tabriz[in Persian]
 - Seiphiyan, M.-k., Mahmoodi, Mohammad-Reza. (2007). *maharmeyat dar memarye sonnateie iran. hoveaviat shahr*, 1(1), 3-14[in Persian]
 - Shakeri, M., & Arjmand, A. (2019). Improving the quality of life in a residential complex by identifying the practical criteria of educational public spaces. *Innovaciencia*, 7(2), 1.13-11.13<https://doi.org/10.15649/2346075X.765> [in Persian]
 - Sharifi Miaveghi, E., Yaghoubi, S. M., & Hagh, L. M. (2020). The Assessment of the Value Components of Contemporary Housing Architecture based on the Epistemic System of Islam (Case Study: Urmia Contemporary Houses), *journal of instruction and evaluation*, 12(48), 33-62. 10.30495/JINEV.2020.672760 [in Persian]
 - Sharr, a. (2007). *Heidegger for Architects* (r. ahmadinejad, Trans.).Tehran:tahan[in Persian]
 - Soleimani, M., & Mondegar, K. (2016). Recognition of Traditional Housing Yazd Principals in Responding to Basic Psychological Needs According to the Grounded Theory. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 20(4), 99-109, 10.22059/JFAUP.2016.59676 [in Persian]
 - Taghipour, M., & Soltanzadeh, H. (2016). Investigating the Role of environmental Organization in Residents' Social Interaction in Residential Complexes of Shiraz (Case study: Amir Kabir, Jannat, Abrisham, and Motahhari complexes). *Spatial Planning*, 6(1), 79-102, 10.22108/SPPL.2016.21648[in Persian]
 - Yang, C.-C., Marlow, P. B., & Lu, C.-S. (2009). Knowledge management enablers in liner shipping. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 45(6), 893-903, <https://doi.org/10.1016/j.tre.2009.05.003>
 - Zabihi, H., Habibi, F., & Rahbari Manesh, K. (2011). Relevance Between Acquiescence of Habitations and Impacts on Relationships (Case Study: Ekbatan and Behjatabad Tehran). *Hoviatshahr*, 5 (8), 103-118. *Hoviatshahr*, 5(8), 103-118, . 20.1001.1.17359562.1390.5.8.10.4 [in Persian]
 - Zarghami, e., & sadat, s.-a. (2015). *Iranian-Islamic architectural features in residential complexe*. Tehran: shahid rajaee teacher training university [in Persian]

نحوه ارجاع به مقاله:

خدیبوی پناه، علیرضا؛ کرمی، اسلام (۱۴۰۳)، ارتقاء کیفیت سکونت در مجتمع‌های مسکونی از طریق حریم؛ نمونه مورد مطالعه: چند مجموعه مسکونی در مشهد، *مطالعات شهری*، 13 (52)، 19-32. <https://doi.org/10.22034/urbs.2023.62727>

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

